

Produktstrategi for Bibliotekernes Data og It (BDI)

Version 1.0
Februar 2025

Mission og vision for Bibliotekernes Data og It

Mission

Bibliotekernes Data og It skal støtte bibliotekerne i at fremme oplysning, dannelse, kulturel aktivitet, læring og forskning gennem effektiv anvendelse af data og it-løsninger.

Vision

Bibliotekernes Data og It udvikler sig med bibliotekerne, så bibliotekerne kontinuerligt lever op til nye behov.

Bibliotekernes Data og It understøtter det nationale lånesamarbejde og synergier på tværs af biblioteker samt offentlige og private virksomheder.

Bibliotekernes Data og It sikrer sammenhæng på tværs af systemer i bibliotekernes systemlandskab, så der gives plads til innovative og lokale løsninger og samtidig skaber mulighed for fokusering og differentiering indenfor sektorens forskellige fagområder.

Rammesætning for produktstrategien

Bibliotekerne i Danmark spiller en central rolle i samfundet

Bibliotekerne står over for udfordringer men også muligheder i en tid med ikke mindst hastige digitale forandringer.

De digitale services, der stilles til rådighed i bibliotekssektoren, er mangeartede

Der har gennem de sidste år været et stort fokus på at etablere en robust og tilgængelig fælles infrastruktur. Produktstrategien tager afsæt i dette arbejde og har til formål at videreføre et fortsat stort fokus på at understøtte hele sektoren.

Et stærkt sektorsamarbejde står højt på agendaen

Samarbejdet på tværs af sektorerne, herunder fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker (FFU), folkebiblioteker og pædagogiske læringscentre (PLC)/skolebiblioteker, er helt centralt i produktstrategien.

Afgrænsning af strategien

Produktstrategien er afgrænset til at omhandle de it-tekniske services inden for Fælles Biblioteksinfrastruktur (FBI) og Fælles Bibliotekssystem (FBS), som samlet kaldes Bibliotekernes Data og It (BDI).

Produktstrategien skal understøtte sektorens kerneopgaver

- FFU'erne betjener uddannelsesinstitutioner, forskere, undervisere, studerende og borgere
- PLC/skolebiblioteker betjener undervisere og skoleelever
- Folkebibliotekerne betjener alle borgere.

Produktstrategien gælder fire år fra februar 2025

Med årlig revision under hensyntagen til løbende anbefalinger fra bibliotekssektoren.

Produktstrategiens formål

Formål

Formålet med produktstrategien er at skabe et rammeværk som udgangspunkt for prioritering og igangsættelse af udviklingsprojekter indenfor BDI-området.

Fokus

Produktstrategiens fokus omhandler de elementer, der er en del af BDI.

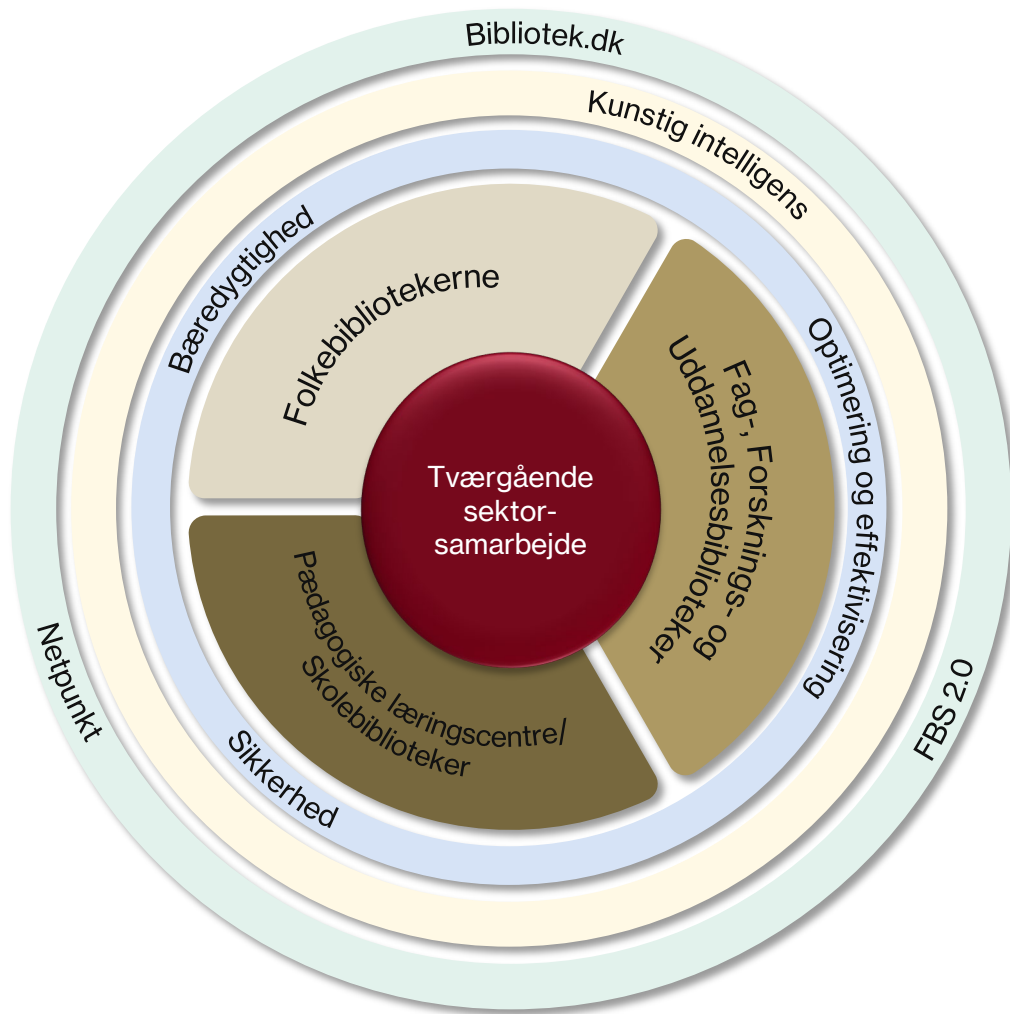
Strategien skal samtidig understøtte bibliotekernes egne handleplaner og strategier.

Afgrænsning

Produktstrategien involverer sig ikke direkte i det lokale værdibaserede og strategiske arbejde, der udføres på bibliotekerne.

Sigte

Produktstrategien sigter primært mod at levere en robust infrastruktur og tilgængelige værktøjer, der understøtter det tværgående sektorsamarbejde.

Modelbeskrivelse

Modellen er udarbejdet for at skabe et samlet visuelt overblik over BDI-produktstrategien.

Strategiens hovedfokus er "det tværgående sektorsamarbejde". Dette samarbejde skal forene de tre sektorer (folkebibliotekerne, fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker (FFU) samt pædagogiske læringscentre (PLC) /skolebibliotekerne), som i figuren visuelt bindes sammen af "det tværgående sektorsamarbejde".

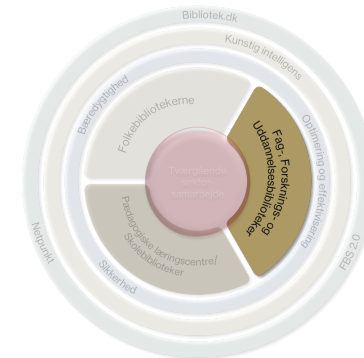
I den første ring, der omgiver de tre sektorer, fremhæves de tre obligatoriske områder (sikkerhed, bæredygtighed og effektivisering/optimering), som skal prioriteres i arbejdet med udvikling og vedligeholdelse af FBI-infrastrukturen.

Kunstig intelligens vil i de kommende år være et centralt værktøj, der skal anvendes, hvor det er meningsfuldt og rentabelt. Dette værktøj er derfor specifikt inkluderet i strategien, da det kan udnyttes i hele sektoren, og derfor visuelt omgiver hele bibliotekssektoren i modellen.

I den yderste ring ses bibliotekernes værktøjer (FBS 2.0, Netpunkt og Bibliotek.dk), som omgiver hele strategien. Værktøjerne er inkluderet i strategien, da "det tværgående sektorsamarbejde" i sidste ende skal eksekveres gennem disse værktøjer.

Fag-, forsknings- og uddannelsesbiblioteker (FFU)

Styrkelse af uddannelses- og forskningsaktiviteter, der understøtter og optimerer arbejdsgange på alle FFU.

Principper

- Der skal skabes det it-mæssige grundlag for at undervisning og forskning fortsat kan bevare et højt niveau.
- Der skal fokuseres på fag-, forsknings- og uddannelsesbibliotekernes særlige behov, herunder særlig opmærksomhed på faglitteratur og forskningslitteratur.

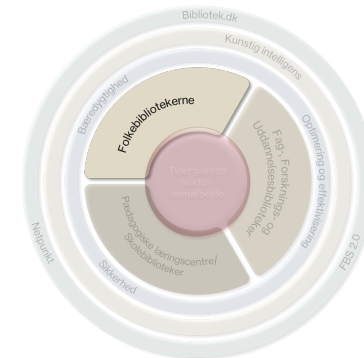
Fokus

- Understøttelse af FFU'ernes daglige arbejde med materialevalg- og pleje, verifikation og fjernlånssamarbejde i forbindelse med undervisning og forskning.
- Understøttelse af FFU'ernes bidrag til Open Science, herunder understøtte at Open Access forskningsdata er fuldt tilgængelig for offentligheden.
- Der skal opbygges åbne API'er*, så alle bibliotekstyper har en lige adgang til hele biblioteksinfrastrukturen, uden at det kræver en særlig udviklingsindsats.

* Et API (Application Programming Interface) er en grænseflade, der gør det muligt for forskellige softwareprogrammer at kommunikere og udveksle data med hinanden. Det fungerer som en bro mellem applikationer, hvilket muliggør integration og samarbejde på tværs af forskellige systemer.

Folkebiblioteker

Folkebibliotekernes kerneopgaver, herunder indkøb, materialepleje- og valg samt fjernlån, skal understøttes effektivt, så brugerne får målrettet service.

Principper

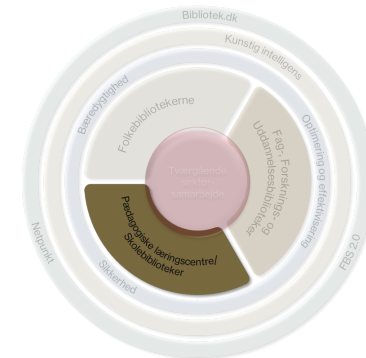
- Data-understøttelse af det tværfaglige samarbejde mellem folkebiblioteker og PLC/skolebiblioteker.
- Et it-mæssigt grundlag for folkebibliotekernes opgaver i forhold til dannelse, vidensformidling og oplevelser skal understøttes.
- Understøtte de digitale biblioteksløsninger der stilles til rådighed for borgerne bl.a. bibliotekernes hjemmesider, eReolen etc.

Fokus

- FBI API'et skal give sømløs adgang til infrastrukturen og være fuldt kompatibelt med FBS 2.0.
- Større gennemsuelighed i søgeresultater på tværs af systemer.
- Kunstig intelligens som et formidlingsmæssigt supplement i det daglige bibliotekariske arbejde. Det kan skabe både lettere betjening og styrke læselysten på nye måder.
- Fortsat fokus på registreringspraksis ved udvikling af appedata og "universer" til brug for bibliotekernes formidling.

Pædagogiske læringscentre/skolebiblioteker

- Understøttelse af PLC/skolebibliotekernes kvalificerede brugerbetjening i forhold til læring, undervisning, formidling og oplevelser.

Principper

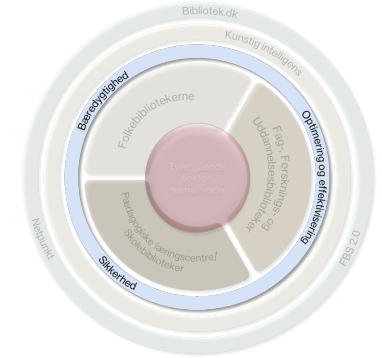
- PLC/skolebibliotekernes arbejde med at højne læselyst via materialer i høj kvalitet skal understøttes.
- Det tværfaglige samarbejde mellem folkebiblioteker og PLC/skolebiblioteker skal understøttes.

Fokus

- De slutbrugerrettede grænseflader skal give mening – særligt for børn så læselyst og læringsbehov kan styrkes.
- Tildeling af metadata skal tage et fortsat hensyn til PLC/skolebibliotekernes særlige behov, herunder målgrupper og undervisningsforløb.
- Større gennemsækelighed i søgeresultater på tværs af systemer.

Bæredygtighed

Bæredygtighed skal strategisk og konsekvent tænkes ind i alle dele af driften og udviklingen af BDI.

Principper

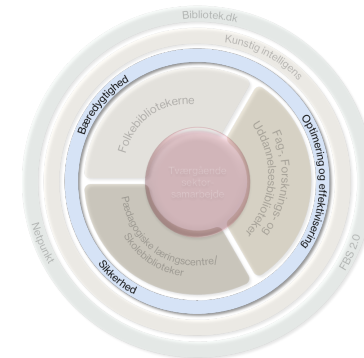
- Bæredygtighed skal være en bevidst tilgang i alle produktstrategiske indsatsområder.
- Leverandører af datacentre og anden infrastruktur skal så vidt muligt benytte bæredygtige energikilder. En ambition er, at BDI skal drives af 100 % grøn energi.

Fokus

- Bæredygtighed skal indtænkes som en naturlig del i indgåelse af kontrakter og udbud, hvori der stilles krav til leverandører.
- Social ansvarlighed skal være et bærende princip ved indgåelse af kontrakter med leverandører. Kontrakter skal stille krav til leverandører.
- Konsolidering af data, systemer og optimering af de fælles platforme skal være en løbende indsats, så dobbeltudvikling og -drift minimeres.

Sikkerhed og lovgivning

Infrastrukturens brugergrænseflader og it-platformer skal til enhver tid efterleve lovgivningen og relevante sikkerhedsstandarder.

Principper

- Alle systemer og applikationer skal så vidt muligt overholde ISO27001* standarden. Ydermere skal NIS2** direktivet og persondataforordningen (GDPR***) efterleves. Dette gør sig gældende for alle systemer og områder af den samlede drift og udvikling af BDI.
- Der skal sigtes mod at gøre risikoanalyse til et aktivt strategisk redskab i alle samarbejder på tværs af bibliotekssektoren, da FBI betragtes som kritisk national infrastruktur.
- Fokus på opetid, sikker drift og bevaring af brønddata.

Fokus

- Ved indgåelse af kontrakter skal stilles krav om "security og privacy by design".
- Etablering af en robust og redundant infrastruktur.
- Implementering af proaktiv overvågning som giver mulighed for at reagere hurtigere ved uautoriseret aktivitet.
- Nationalbibliografien og andre kritiske dele af datainfrastrukturen skal sikres i et andet EU-land, så denne del af den nationale kulturarv kan reetableres i tilfælde af en altødelæggende katastrofesituation.

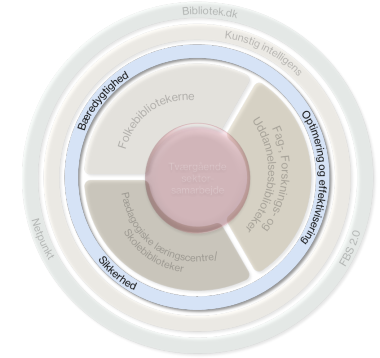
* ISO 27001 er en international standard for informationssikkerhed, som hjælper organisationer med at beskytte deres data mod trusler ved at etablere et ledelsessystem for informationssikkerhed.

** NIS2-direktivet har til formål at øge cybersikkerheden i hele EU. Det udvider omfanget af sektorer, der skal overholde strenge sikkerhedskrav, og stiller krav til både tekniske og organisatoriske foranstaltninger for at beskytte net- og informationssystemer mod trusler.

*** GDPR EU-forordning, sat i verden for at styrke og harmonisere databeskyttelse i Europa. Den giver individer større kontrol over deres personoplysninger og pålægger virksomheder strenge krav til håndtering af disse data.

Optimering og effektivisering

Infrastrukturen skal fremme forenklede arbejdsgange og effektiviseringer på tværs af bibliotekssektoren.

Principper

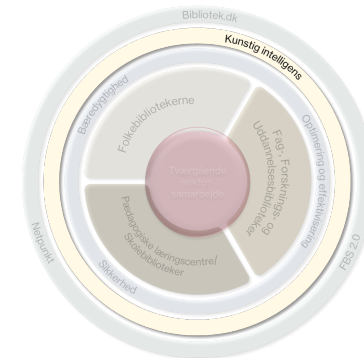
- Optimering af FBI-infrastrukturen er en løbende proces, som hele tiden skal afspejle bibliotekssektorens behov. Infrastrukturen skal tilpasses i takt med, at vedligeholdelse er påkrævet og nye ønsker opstår.
- FBI skal løbende tilpasses, så integrationen af eksisterende og kommende bibliotekssystemer er så effektiv og økonomisk rentabel som muligt.
- Sikre nem adgang til biblioteksdata og stille disse data til rådighed for bibliotekerne.

Fokus

- Opbygge og etablere professionelle grænseflader og åbne API'er for at gøre det nemmere og billigere for leverandører og biblioteksprojekter at udnytte infrastrukturen på tværs af de forskellige bibliotekstyper.
- Adgangsstyring skal forbedres for alle lånerne, herunder skoleelever, studerende, forskere og almindelige borgere, uanset om man benytter fysiske eller online materialer.
- Tilpasning af FBI, så kommende udbud kan gøres billigere.

Kunstig intelligens

Bibliotekerne skal understøtte integrationen af avancerede systemer, som gør brug af kunstig intelligens.

Principper

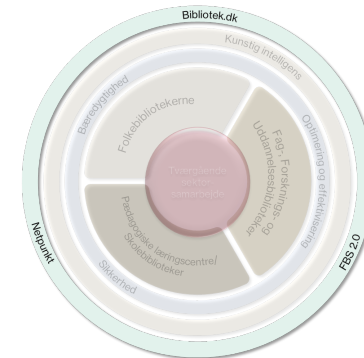
- En udnyttelse/brug af kunstig intelligens og etiske overvejelser skal tænkes ind i samarbejdet bibliotekerne imellem som et middel (værktøj) til at opnå ønskede mål.
- Kunstig intelligensbaseret teknologi skal udnyttes uden at kompromittere bibliotekernes formål og brugernes integritet og privatliv.
- Kunstig intelligens skal sikre lige adgang til digital innovation for alle borgere.

Fokus

- Bibliotekerne skal udforske mulighederne for at tilbyde alle brugere et sikkert og kvalitetsmæssigt alternativ til kommercielle produkter på området.
- Der skal være fokus på de fire pejlemærker fra "Bibliotekernes vision for fremtiden med kunstig intelligens":
 - Borgernes digitale dannelse
 - Bibliotekernes teknologiforståelse
 - Bibliotekernes digitale fundament
 - Den nationale samtale

Strategiske løsninger

FBS 2.0 – Netpunkt – Bibliotek.dk

FBI udstilles bl.a. gennem de tre strategiske løsninger FBS 2.0, Bibliotek.dk og Netpunkt, som derfor er medtaget i BDI-produktstrategien.

De tre løsninger står som grundlaget for det tværgående sektorsamarbejde og vil primært være understøttet gennem disse løsninger.

Udviklingsarbejde i infrastrukturen vil derfor have for øje, at ny funktionalitet skal gå på tværs af de tre sektorer og skal kunne tilgås via de strategiske løsninger.

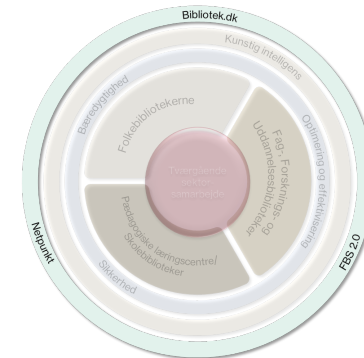
Produktstrategien inkluderes naturligt i udviklingsarbejdet indenfor de strategiske løsninger, så sikkerhed, bæredygtighed, effektivisering/optimering og kunstig intelligens indtænkes.

Udviklingen af de strategiske løsninger er en løbende indsats. Der er derfor allerede igangsat projekter, som overlapper og understøtter produktstrategien. Disse projekter er blandt andet:

- Implementeringen af FBS 2.0
- Nyt Netpunkt
- Udvidelse af Bibliotek.dk
- Videreudvikling af Complex Search

FBS 2.0

FBS 2.0 skal understøtte biblioteksprofessionelles arbejde.

Principper

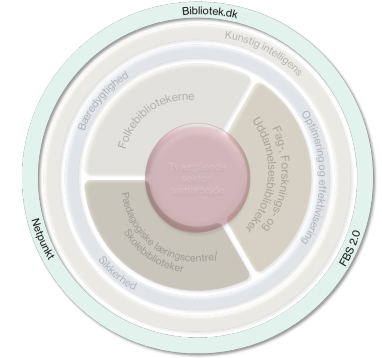
- FBS 2.0 skal understøtte samarbejde og synergier på tværs af offentlige og private virksomheder og udvikle sig med bibliotekerne, så det kontinuerligt og fagligt lever op til nye behov.
- FBS 2.0 skal understøtte effektive arbejdsgange for de professionelle brugere og samtidig være intuitivt for den mindre erfarne bruger.
- Administration skal være nem for det enkelte bibliotek samt understøtte og anvende den fælleskommunale infrastruktur og standarder.

Fokus

- Der er en lang række krav i FBS 2.0, som sikrer samarbejde på tværs, optimering af fjernlån, optimerer adgang til systemer, og som letter administrationen.
- Data skal udstilles og gøres tilgængeligt for de enkelte biblioteker for at skabe mulighed for dataunderstøttede beslutningsgrundlag.

Bibliotek.dk

Bibliotek.dk skal være kilde til inspiration, læring og verifikation.

Principper

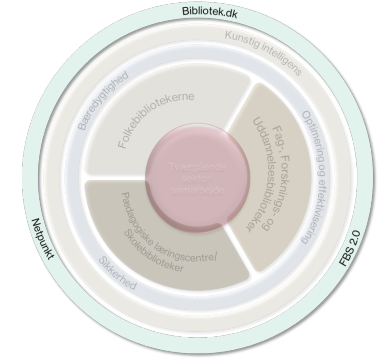
- Bibliotek.dk skal tilgodese alle brugergrupperes behov – fra børn til forskere – fra det simple til det svære.
- Bibliotek.dk skal vægte formidlingen højt og inspirere folkebibliotekernes brugere til at søge nye oplevelser på tværs af genrer og materialetyper, så læselysten styrkes - også hos folkeskoleeleverne.

Fokus

- Bibliotek.dk skal til enhver tid afspejle Databrøndens indhold.
- Bibliotek.dk skal via Complex Search og søgning i specifikke kilder understøtte komplekse søgebehov fra studerende, undervisere og forskere fra FFU-sektoren.

Netpunkt

Netpunkt skal understøtte biblioteksprofessionelles arbejde.

Principper

- Netpunkt skal tilgodese alle biblioteksprofessionelle behov fra den simple fjernlånsbestilling til den svære verifikations-søgning.
- Netpunkt skal håndtere fjernlån og gøre det muligt at udføre opgaver inden for søgning, fjernlån, materialevalg og genbrug af metadata.

Fokus

- Netpunkt, herunder VIP (Vejviser informationsparametre) og BOB (Base over bestillinger), skal understøtte de professionelle biblioteksmedarbejdere, uanset kompetenceniveau.
- Netpunkt skal til enhver tid afspejle Databrøndens indhold.
- Netpunkt skal med Complex Search understøtte komplekse søgebehov.
- Netpunkt skal understøtte fjernlån og skabe overblik.